

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» від 26.04.2002 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02>.

4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87369010>.

Пономаренко О. В.,

ад'юнкту відділу докторантури

та ад'юнкту Національної академії

внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри

кримінального права Національної академії

внутрішніх справ, кандидат юридичних

наук, доцент **Бабаніна В. В.**

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОГРОЗУ
АБО НАСИЛЬСТВО ЩОДО СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ
ЧИ ГРОМАДЯНИНА, ЯКИЙ ВИКОНУЄ ГРОМАДСЬКИЙ
ОБОВ'ЯЗОК: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НА ПРИКЛАДІ
УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ**

Удосконалення норм вітчизняного кримінального законодавства, зокрема норм Особливої частини Кримінального кодексу (далі – КК) України слід здійснювати з урахуванням зарубіжного досвіду. Останнім часом вітчизняні вчені наголошують на важливості дослідження положень Особливої частини кримінального права зарубіжних держав. В. О. Навроцький зазначає, що важливість дослідження кримінального законодавства зарубіжних держав обумовлено такими чинниками: 1) членство України у міжнародних та європейських організаціях; 2) інтернаціоналізація злочинності; 3) активне розширення міжнародних зв'язків (безвізовий режим, євроінтеграція, тощо); 4) удосконалення вітчизняного законодавства шляхом вивчення зарубіжного досвіду [3]. Дослідження кримінального законодавства зарубіжних держав з метою виокремлення його позитивних аспектів, необхідно проводити шляхом порівняння положень КК цих держав та КК України, тобто здійснення порівняльно-правового (компаративістського) дослідження.

Оскільки законодавство про кримінальну відповідальність провідних європейських держав вважається одним із найдосконаліших, то порівнювати національне кримінальне законодавство необхідно саме з ним. Це дасть можливість виокремити позитивні аспекти (місце норми у структурі КК, особливості будови кримінально-правової норми, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, вид і розмір покарання) та врахувати їх під час формулювання пропозицій щодо удосконалення чинного КК України. Саме тому ми будемо аналізувати норму, що встановлює кримінальну відповідальність за погрозу або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок,

яка передбачена у кримінальному законодавстві провідної європейської держави – Франції.

Абзац перший ст. 433-3 КК Франції передбачає кримінальну відповідальність за погрозу вчинити будь-який злочин або правопорушення проти особи або майна, висловлена щодо магістрату, присяжного засідателя, адвоката, публічного службовця, представника закону, уповноваженого міністром юстиції, або військовослужбовця жандармерії, службовця національної поліції, митниці, пенітенціарної адміністрації або будь-якого іншої особи, що володіє публічною владою або виконує обов'язки відповідно до державної служби, при здійсненні або у зв'язку із здійсненням ними своїх функцій, якщо загроза відбувається неодноразово, або виражена в письмовій, образотворчій або будь-якій іншій матеріальній формі [3].

Зазначена норма розташована у Відділі II «Про погрози та актах залякування, вчинених проти осіб, що займають публічну посаду», Глави III «Про посягання на державне управління, вчинені приватними особами» Розділу III «Про посягання на державну владу» КК Франції. Таким чином можна стверджувати, що родовим об'єктом погрози або насильства щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, КК Франції визначає державну владу (порядок здійснення державної влади) на відміну від КК України, який визначає, що родовим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 350 є авторитет органів державної влади. Видовим об'єктом зазначеного кримінального правопорушення (злочину) КК Франції визначає порядок управління. Зазначене свідчить про доцільність переосмислення визначення родового об'єкта кримінальних правопорушень, передбачених у розділі XV КК України («Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів»), а саме визнання ним встановленого порядку здійснення державної влади, а також суспільних відносин, що забезпечують загальновизнані вплив, поважність, значення та довіру до управління.

Порівняно з диспозиціями ст. 350 КК України у ст. 433-3 КК Франції ширше коло потерпілих від кримінального правопорушення (злочину): магістрат, присяжний засідатель, адвокат, публічний службовець, представник закону, уповноважений міністром юстиції, або військовослужбовець жандармерії, службовець національної поліції, митниці, пенітенціарної адміністрації або будь-яка інша особа, яка має публічну владу або виконує обов'язки відповідно до державної служби [3]. У зазначеній статті конкретно наведено перелік осіб, які можуть бути потерпілим від кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ст. 433-3 КК Франції. Для розкриття термінів «представник закону» та «особа, яка має публічну владу або виконує обов'язки відповідно до державної служби» слід звертатися до інших законів чи підзаконних нормативно-правових актів Франції.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ст. 433-3 КК Франції, проявляється у формі погрози вбивства, насильства чи знищення або пошкодження майна, а також безпосередньо застосування насильства. Це відрізняється від об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 350 КК України, яка виражається у таких формах: 1) погроза вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням чи пошкодженням майна загальнонебезпечним; 2) умисне нанесення побоїв або заподіяння легкого чи середньої тяжкості тілесного ушкодження; 3) умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження [1]. Можна стверджувати, що об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 350 КК України виражена у більш конкретизованих формах, ніж у ст. 433-3 КК Франції.

Ураховуючи те, що у ст. 433-3 КК України не передбачені ознаки суб'єкта, тому, на нашу думку, ним є загальний суб'єкт – фізична судна особа, яка досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Вік, з якого може наступати кримінальна відповідальність за погрозу або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок за відсутності кваліфікуючих ознак, на нашу думку, становить шістнадцять років, оскільки це загальний вік кримінальної відповідальності. За наявності кваліфікуючих ознак, вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, може становити чотирнадцять років. Зазначені положення щодо суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 433-3 КК Франції, повністю відповідають положенням щодо суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 350 КК України.

Суб'єктивної сторони аналізованого кримінального правопорушення (злочину) також прямо не зазначена у ст. 433 КК Франції на відміну від ст. 350 КК України у якій прямо вказано на умисну форму вини (ч. 2, 3). Однак, ураховуючи положення диспозицій ст. 433-3 КК Франції, можна стверджувати, що суб'єктивна сторона цього кримінального правопорушення характеризується умисною формою вини. Відповідно і ч. 1 ст. 350 КК України також характеризується умисною формою вини. Крім того у ст. 433-3 КК Франції прямо передбачено мотив вчинення кримінального правопорушення – невдоволення діяльністю потерпілої особи, яка пов'язана із виконанням нею своїх службових обов'язків [3].

Кваліфікуючою ознакою кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ст. 433-3 КК Франції є: 1) погроза вбивством чи посягання на майно, що є небезпечним для людей (абз. 2); 2) вчинення дій щодо подружжя особи (абз. 3); 3) застосування фізичного насильства (абз. 4) [3]. У ст. 350 КК України більше кваліфікуючих ознак. Слід звернути увагу на те, що погроза вбивством у ст. 433-3 КК України є кваліфікуючою ознакою на відміну від положень ст. 350 КК України, де такі дії є відносяться до простого складу кримінального правопорушення. Необхідним для повного та

грунтового аналізу кримінальної відповідальності є визначення виду і розміру покарання за вчинення кримінального правопорушення (злочину). За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 433-3 КК Франції, встановлено основне та обов'язкове додаткове покарання: 1) у вигляді позбавленням волі на строк 3 роки та штраф у розмірі 45000 євро (абз. 1, 2); 2) у вигляді позбавленням волі на строк 5 років та штраф у розмірі 75000 євро (абз. 3); 3) у вигляді позбавленням волі на строк 10 років та штраф у розмірі 150000 євро (абз. 4). Зазначені покарання у більшості відповідає встановленим покаранням за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 350 КК України. Проте санкції цієї статі не передбачають покарання у вигляді штрафу [3].

Враховуючи викладене вище, можна зробити висновок, про доцільність переосмислення визначення родового об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 350 КК України та інших, які передбачені у розділі XV КК України («Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів»), та визнати ним встановлений порядок здійснення державної влади, а також суспільні відносини, що забезпечують загальновизнані вплив, поважність, значення та довіру до державного управління. Коло потерпілих від кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ст. 433-3 КК Франції значно ширше, ніж у ст. 350 КК. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 350 КК України виражена у більш конкретизованих формах, ніж у ст. 433-3 КК Франції. Суб'єктом погрози або насильства щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок є фізична судна особа, яка досягла 16-річного віку, а за наявності кваліфікуючих ознак – 14-річного віку. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Мотивом вчинення аналізованого кримінального правопорушення є невдоволення діяльністю потерпілої особи, яка пов'язана із виконанням нею своїх службових обов'язків.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3384>.
2. Уголовный кодекс Франции от 22.07.1992. URL: https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%202012-10-2005.pdf.
3. Навроцький В. О. Кримінальне законодавство зарубіжних держав: питання Особливої частини. Львів : Юридичний факультет ЛДУ ім. І. Франка, 1999. 56 с.